

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Egész évre 10 frt — kr.
Félévre 5
Negyedévre 2 50
Egy hónapra 1
Egyes szám ára 4 kr.

Felelős szerkesztő: **BENEDEK JÁNOS.**
Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díj:
Hat hasábos petit sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű többzár-
hirdetések alkú szerint jutányos áron vétetnek fel.

A debreczeni tanyabirtokok szabad forgalmának korlátozása.

I.

Az ősiségnek, az 1848-as törvényekkel megszüntetett középkori, hűbéres viszonyoknak némi maradványát még ma is felszínre dobja az élet hullámzása. Csudálkozunk rajta, hogy maradt fenn eddig? Látjuk, hogy őcskaság, érezzük dohos voltát s szinte kíváncsian kérdezzük, hogy nem ette meg a rozsda? Aztán muzeumba tesszük, oda való!

A városi törvényhatósági bizottság mostani őszi közgyűlésén egy ilyen páncélos lovag fog szerepelni. Sorompóba lép, hogy egy utolsó tusában elvérezzék örökre.

A középkori birtokviszonyoknak — nálunk Debreczenben — utolsó maradványa az a szabályrendelet — statutum — mely a tanyabirtokokra ma is ugyan rá van szorítva, mint valami rozsda, őcska páncél. Lomtárba vele, oda való!

Mária Terézia koráig az egész határ az város közönségéé volt. Nem kapott abból magántulajdonul addig senki annyit sem, a hova egy buzaszem elvethető volna. 1774-ben is csak az ondódi földeket osztották ki ház után a polgárok közt, és akkor sem volt szabad azt sem eladni, sem elcserélni, sem elzálogosítani, sem „külföldinek“ hasznóberbe adni.

Ugyan ebben az időben arra is statutumot alkotott Debreczen, hogy egy gazdának 16 nyilasnál több földje nem lehet, mer így jut is, marad is mindenkinek, mert így egy polgár sem szárnyalhatja túl a másikat sem vagyonban, sem a vagyonnal együtt növekedő tekintélyben; de mikor így gondolkodott a város, gondoskodni kellett arról is, hogy ehez a földhöz ne legyen jussa másnak, mint annak, aki okleveles debreczeni polgár, aki itt él köztünk a maga házában. Az egyik szabályrendelet megszülte a másikat.

Bölcs intézkedés volt az akkor, mikor a közgyűlésnek kivétel nélkül minden polgár tagja volt, a mikor tehát ugyan meg kellett válogatni, hogy kit részesítsen a város abban a megtiszteltetésben, hogy polgárai sorába felvegye, hogy polgári oklevelet kinek adjon.

Attól az időtől fogva, a mint egyik határrész a másik után felosztásra került: a város mindig újra megalkotta azt az ősi statutumot, hogy külső földet csak házzal bíró okleveles városi polgár szerezhet. Megalkotta pedig csupán azért, mert az először kiosztott

ondódi földek felosztásakor az elődök is így cselekedtek. E tényeket mással, mint ezzel, már akkor sem tudták indokolni. És megalkották akkor is, a mikor már nem csak a birtok maximumra vonatkozó szabályrendelet vesztette el minden hatályát s mindenki annyit szerezhetett, a mennyit tudott, hanem a mikor már az ondódi földek szabad forgalmának korlátozása is régen elenyészett. Igaz ugyan, hogy beleburkolták a szabályrendelet meghozatalának célját egy szép frázisba, s azt fújják sokan még ma is, mondván: hogy azzal a polgárság jólétét emelik! Adósok maradtak a felelettel a szabályrendelet védelmezői máig is arra a kérdésre, hogy miként gondolják azzal a polgárság jólétét emelni, ha békót kötnek annak szabad rendelkezési jogára, ha megbénítják a szabad forgalmat és csorbát ütnek a tulajdon szentségén?!

A macsi, elepi, kőszülszegi, álmuzugi, szepesi, ebesi, kis és nagy hegyesi tanyákat 1854-ben váltotta meg a város a kincstártól s ugyanakkor osztotta ki a zálogtartó polgárok között; és ugyanakkor — nem törődve az addig hozott 1848-iki törvényekkel, nem törődve a város 1848. dec. 15-én tartott híres közgyűlésének a törvények szellemében hozott, a szabadság és jogegyenlőség nagy eszméitől áthatott ama határozatával, mely a kiváltságos — polgárság minden jogát kiterjeszti a város összes lakosaira, nem törődve a változott viszonyokkal és körülményekkel; újra meghozta a maga határozatát hogy a tanyabirtokok csak belvárosi házzal bíró okleveles polgárok közt képezhetik adásvétel tárgyát s azokat csak ilyenek birtokolhatják.

De nemcsak kimondta a város — az elődök „százados gyakorlatára“ hivatkozva — ezt az akkor már minden törvénnyel ellenkező és jogtalan határozatot, hanem — szinte hihetetlen — 1868-ban rá is tábláztatta azt az összes tanyabirtokokra s azóta sanyargatja vele az összes érdekeket sokoskodó polgári oklevelek kikényszerített megváltásával ennek a bitorolt jognak az alapján.

Századokig volt törvény, hogy városokban csak városi polgárok szerezhetnek ingatlant, polgári birtokot. De ez a törvény egyszer és mindenkorra megszűnt, mikor a kötött birtok szabadá lett, mikor a nemes ur és jobbágy egyforma szerzési képességet nyert, mikor a nemesség és városi polgárság előjogai a birtokszerzés tekintetében is megszűntek, mikor a birtok szabadsága a polgárok egyenlősége törvényben nyert biztosítást.

Mindez megtörtént 1848-ban.

Az 1848-as törvényhozás megszüntette az ősiséget. Attól kezdve szabadon, bárhol szerezhetett házat, földet nem csak a nemes ur, a városi gazdag polgár, hanem szorgalommal, szerencsével édes hazánknak minden gyermeke. Szabaddá lett a kötött birtok, a forgalom, de azért debreczeni tanyabirtokot csak úgy, mint 1848. előtt, csak az szerezhet, aki házzal bíró okleveles polgár. Szép szabadság, szép jogegyenlőség ez!

Ha az ősiség el van törölve, pedig örökre el van! — akkor ez a statutum, mint törvény ellenes, érvénytelen és semmis. Ha a szerzés szabadságát, a jogegyenlőséget törvény biztosítja mindenki javára: akkor olyan szabályrendeletet nem lehetett hozni, amely ezzel az általános és sarkalatos törvénnyel ellenkezik! s ha mégis ilyen statutum hozva volna: az érvénytelen, mert törvénnyel ellenkező statutum egy percig fent nem állhat; ilyet 1848 után, a tanyabirtokokra nézve 1854-ben hozni, és 68-ban telekkönyvbe iktatni nem lehetett a nélkül, hogy jog és törvény, igazság és méltányosság az által meg ne sértetett volna!

Mikor később más határrészek, az ujosztású földek, majd a kaszálló birtokok kerültek a felosztásban sorra, a város akkor is hasonló határozatot hozott — megelégedkezvén arról, hogy mit határozott az 1848. dec. 15-iki közgyűlés s arról, hogy ennek a határozatnak talán illenék fogantatni is szerezni és igyekezett a korlátozó szabályrendeletet úgy, mint a tanyabirtokokra, ezekre az ingatlanokra is betelekkönyveztetni. De minden erőlködése és fáradozása kárba veszett. A bíróságok ezekre a földekre már nem engedték meg a statutum bekebelezését, mert a tulajdonjog ilyenkor korlátozását törvénytelennek és jogellenesnek találták.

Ha tehát az ujonnan felosztott határrészekre a statutum nem volt bekebelezhető; ha 1893-ban közgyűlési határozatban mondták ki a statumnak az ondódi földekre vonatkozólag tarthatatlan és helytelen voltát s törölni rendelték az összes házutáni földekről eme korlátozást: jogtalan, törvénytelen és tarthatatlan állapot az is, hogy a statutum a tanyabirtokok telekkönyveibe mind e mai napig be van bekebelezve.

A bekebelezés tehát 1868-ban — nagy látszik — akként történt, hogy Debreczen város és az akkori polgárság ragaszkodott hozzá — csupa konzervativizmusból s csak azért, mert attól a polgárság javára valami különös

előnyt várt; azt remélte, hogy azzal valami fontos jogot biztosít; azt hitte, hogy ekként a polgárok jólétét óvja meg. Pedig éppen az ellenkezőt érte el: kellemetlenség, baj és kár háramlott abból minden érdekelte, — s csak arra volt jó, hogy a városi házi pénztárt juttassa a polgári oklevelek kényszerített aruba bocsátása által valami nyomoruságos bevételhez. Ugy látszik a telekhatóság sem ismerte fel a szabályrendelet törvénytelenességét; vagy szemel hunyt a város ama kívánsága előtt, hogy a statutum a telekkönyvekbe bevezettség; vagy nem foglalkozott akkor annak sem horderejével, sem volta képeni következményével. Könnyű azonban ezt megérteni, ha tudjuk, hogy 1868-ban még fennállott a városi törvényszék, hogy a város és a telekharóság egy s a törvénykezés a közigazgatástól nem volt elkülönítve. Meglehető jót akart mind a kettő, de nem számolt a változott viszonyokkal és a megszorító rendelkezés következményeivel. Az azonban bizonyos, hogy túl lőtte a célon, mikor a szabadságnak csak egy szemernyi részét is lánczra engedte venni! Már ebben az időben is voltak azonban okos és előrelátó tanyabirtokosok, mint Vecsey Lure, Berghofer István és többen, a kik nem engedték meg, hogy a tulajdonjogukat korlátozó statutum tanyabirtokukra bekebeleztesse, a többség azonban türte jogának ilyen csorbítását. Ebben az a nevezetes, hogy ime olyan volt ez a statutum már eredetileg is, hogy egyik polgárra kötelező volt, a másik pedig meg tudta akadályozni; hogy szabad rendelkezési joga a zal megszorítottassék, Már pedig szép kis szabályrendelet az olyan: a melyik nem mindenkire egyformán kötelező!

Ezernyi surlódás támadt e statutum folytán a város, az eladó és a vevő birtokosok és a telekhatóság között.

A városi közgyűlés hol megengedte, hol meg nem engedte meg, hogy az a vevő, a kinek nincs háza és polgári oklevele, bekebeleztesse tulajdonjogát a tanyabirtokra. Ha megengedte: nem volt és nincs értelme, az olyan statutumnak, a melyik hol érvényes, hol meg csak papíron van, és egy esetben kötelező, más esetben még túl néz rajta a közgyűlés szeszélye s felmentést ad a óla annak, a ki éppen rőzsás, adakozó kedvében találja. Ha nem engedte meg: kész volt a kellemetlenség, sőt leggyakrabban a per is — az eladó és a vevő felek közt.

A telekhatóság is — egyszer figyelembe veszi a statutumot, máskor meg — s különösen újabb időben a felső bíróság — elrendeli a korlátozó feljegyzés daczára és annak ellenére is a vevő fél tulajdonjogának bekebelezését. Ha elrendeli: a város érezheti magát mind annyiszor még látszólag fentálló jogában sértve; ha elrendeli: mire való az a statutum, a mit a bíróság nem respektál? Ha nem rendeli el: az eladó fél szabad rendelkezési joga, tulajdona feletti korlátlan hatalma szenved éppen úgy sérelmet, mint a vevő szerzési képessége, a mi mind a kettő törvényte-

lenség és jogtalanság; vagy a mellett ez esetben is, a per is kész van köztük.

Ki volt és ki van téve ezenkívül maga a város is annak, hogy bármikor, bármely érdekelt perrel támadhatja meg az eredetileg, a bekebelezéskor is törvénybe ütköző és jogellenes statutum törlése iránt, eredeti érvénytelenség címén.

Lehet-e? Szabad-e ilyen statumot csak egy percig is fentartani?

Egy felelet van rá: „Nem!”

Őszinte örömmel üdvözölhette tehát mindenki a fentebbi közgyűlés ama határozatát, mely a tanácsot arra utasítja, hogy tegyen az ősi rendes közgyűlésen előterjesztést arra vonatkozólag, hogy nem volna-e helyes dolog az összes tanyabirtokok telekkönyveiből ezt az avult, törvénytelen statumot egyszerűen mindenkorra törölni?

Hisszük, hogy a közgyűlés szabadságszeretete és törvény tisztelete mindenki jogos érdekeit meg fogja védelmezni és bárminő előterjesztést tegyen is a város tanács, a statutum törlését határozza.

Dr. Dóczy Emil

Papp Elek beszéde.*

— Elmondta a képviselőház nov. 23-án pénteken tartott ülésén. —

Eloők: Következik napirend szerint a közérdeku csatornák létesítés tárgyában a földmivelésügyi miniszter törvényjavaslatának folytatolagos tárgyalása.

Lu k á t s Gy u l a jegyző: Papp Elek!

P a p p Elek: T. ház! Ezen nagyfontosságú törvényjavaslatnak a tárgyalása alkalmával egészen tárgyilagosan kívánok felszólalni a kérdésnek részleteivel is foglalkozni, mert úgy vélem, hogy e törvényjavaslatnak a tárgyalása alkalmával különösen az Alföld érdekében mindazokat szükséges elmondani a melyek egy vagy más irányban egy helyről, vagy más helyről, mint aggályok vettek fel és szükséges, hogy ez a kérdés abban a tisztaságában alion a közvélemény előtt, a melyből folyólag remélni lehet, hogy közzgazdasági tevékenységünknek ezen nagyon fontos momentum a népszerűvé tételük és a közvélemény által meggyugvással fogadtatik.

En t. ház, abban a véleményben vagyok — azt is tapasztaltam mindig, — hogy a miniszter urnak azon törekvése, melylyel a közzgazdasági kérdéseknek megoldása körül buzgálkodik, a magyar gazdaközönségnél általános elismeréssel és helyesléssel találkozik. (Ugy van!) Ugy van! Helyeslés a a szélsőbaloldalon) Én ezen törvényjavaslatnak előterjesztésében is, habár az abban foglaltakra vonatkozólag vannak észrevételeim és aggályaim, kétségbe vonhatatlan bizonyítékát látom a miniszter ur azon szándékának, hogy azt, a mit a gazdákknak ígért, k o m o l y a n b e i s a k a r j a váltani és a gazdaközönségnek, a nagy Alföldnek érdekeit ó z i n t e n e l ő i s a k a r j a m o z d i t a n i. De mindannak dacára, hogy ezt készséggel elismerem, és ezerm, nem zarkózhatom el, az elől,

* Kedves szolgálatot vélnék tenni olvasóinknak, főleg debreczeni és hajdumegyei függetlenség és 48-as párti elvtársainknak, midőn megyénk egyik legkiválóbb országgyűlési képviselőjének pár nap előtt az országgházban elmondott ép oly hazafias szellemű, mint alapos szakszerű tudásra valló, szép és hasznos beszédét egész terjedelmében közöljük a hiteles gyorsírói feljegyzés alapján. Üdvözöljük Papp Elek képviselő urat, pártunk régi oszlopos tagját s egyik zászlóvivőjét; ki betegségéből — hál! Istennek — teljesen talpra állva: ujult erővel küzd a haza javáért, függetlenségéért.

Szerk.

hogy ezen törvényjavaslatra vonatkozólag aggályaimat előterjeszem és el ne mondjam mindazokat, a miket ezen kérdéssel kapcsolatosan megoldandóknak és pedig határozottan törvényhozásilag megoldandóknak tartanak, (Halljuk, Halljuk.) T. ház! Azt hiszem nem csalódnak azok, a kik azon véleményben vannak, hogy egy koordinált tervvel kellett volna összhangzásba hozni ezen öntözési csatornázás tervzetet, illetőleg ezen egész kérdést, mert Magyarországnek omiens érdeke, hogy a természet által nyújtott erőket közzgazdasági életünkben okosan és a célnak megfelelőleg érvényesítsük, s a mikor ezt legfőbb feladatunknak tekintjük, lehetetlen elzarkóznunk az elől, hogy Magyarország közzgazdasági viszonyai és a magyar földmivelési ügy előmozdítása feltétlenül megkövetelik, hogy lehetőleg olcsó közlekedést is létesítsünk, (Elnék helyeslés a szélsőbaloldalon.) és hogy az olcsóbb szállást is lehetőleg előmozdítsuk (Ugy van, Ugy van, a szélsőbaloldalon) mert az idegen világrészekben kifejlesztett versenyvel csak úgy mérkőzhetünk meg, ha nyereseményeinkkel a piacon mentől olcsóbb szállást díjak mellett j e r h e t ű n k meg (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Azért nem lehet előtünk közömbös azon kérdés sem, — különösen a földmivelési érdekekben — hogy a közlekedés fejlesztése miképen fog összhangzásba hozatni az öntözéscsatornák és művek elkészítésével. Nem lehet közömbös különösen azért, mert azon meggyőződésben vagyok, hogy az öntözéscsatornákat, ha egy általános elvet állítunk fel, nem lehet azon von keretbe venni, a melyben a tudománynak a hajózási csatornák megalkotásánál mozognia kell. Mindazánálal nem lehetek egy véleményen Hieronymi Karoly t. képviselő társammal, a kinek állítása szerint a magyarországi vizek esési viszonyainál fogva és természet akadályaival fogva az öntözéscsatornák a hajózási csatornákkal talán nem is lehetne összeegyeztetni, vagy ha össze lehet egyeztetni ez talán csak rendkívül nagy nehézségekkel történnek, és vagy a hajózás vagy az öntözés rovására volna csak ez az össze egyeztetés eszközölhető, nem lehetek azon véleményen különösen én, a ki az Alföldön lakom, mert hiszen méltóztanok tudni, hogy akkor, mikor Magyarországon a vizszabályzási kérdések már annyira előrehaladtak, hogy arról kellett gondolkodni, hogy miképpen szikkaszuk meg és védjük meg a belvizektől ármentesítés által megmentet területeket, különösen az Alföldön, u. n. alsó-szabolcsi árterben már a 60-as évben tervezetett egy csatorna, melynek hivatása lett egy felől az alsó-szabolcsi érdekeltségnek mintegy 450.000 hold területét öntözni, másfelől hivatva lett volna a Tiszát Tisza-Löktől kezdve Gyomáig levezető csatorna által a Körössel összekötni. Ezen tervzetet akképen volt összeállítva, hogy úgy az öntözésre, mint a csatornázásra egyformán alkalmas lett volna. Ezen tervzet, a mint méltóztattak tudni, különösen azok, a kik ezen kérdéssel, mint azt különösen Hieronymi Karoly t. képviselőtársam is tette, tüzetesebben foglalkoztak, 1866-ban már a kivitel stádiumáig jutott és hogy tényleg fogantositva nem lett, annak csakis a nemzetre nézve azon szerencsés változás volt az oka, hogy a magyar felelős miniszterium időközileg átvette a helytartótanácsból az országnak kormányzatát. Méltóztatok azt is jól tudni, hogy ezen csatornákat felülvizsgáltatta az akkori kormányzók egy angol mérnökkel, Abernithy Jakabbal, aki akkortájtban egyik legkiválóbb tehetség volt ezen a terén, mert az olaszországi Cavuar-csatorna létesítését is ő létesítette, felülvizsgáltatta hazai nagytehetséű szakértőkkel, mint Lechner Gyula Valland Henrik és más vízépítésszel és ezen csatornára egyértelműleg kimondták, hogy ennek megvalósítása esetében az Alföld Európának egyik legszerencsésebb vidékévé fog átváraszolhatni.

Nem tudjuk, vajjon azóta az alsó-szabolcsi ártérületén a vizrajzi viszonyok változtak-e, vagy micsoda olyan körülmény adta elő magát, a mely miatt azt lehet ma mondani, hogy ott, a hol mindenesetre a leg-

nagyobb szükség van öntözésre, nem lehet az öntözőcsatorna kiépítését összeköttetésbe hozni egy hajókázható csatornával. Hiszen erre nézve a mérnökök egyértelműleg nyilatkoztak, sőt tovább mentek, mert azon angol mérnök, a kit az imént bator voltam említeni, a legtekintélyesebb külföldi pénzügyezeteknek ajánlatot tett a kiépítésre, és egy millió font sterlingben előirányozta a kiépítést, a mely egy millió font sterling évi jövedelmét 28%-ban számította fel és pedig oly módon, hogy csupán csak a felhasználandó víz után fizetett volna díjat, a mi körülbelül 13 és egy-néhány század szobilliót képviselt volna, a mi pénzünk szerint 6 frt. 89 krban állapítottatott volna meg, de magát a hajókázás egészen ingyen engedte volna, hogy az eszközöltetések és a hajókázási czélokra általuk építendő csatorna egészen ingyen, díj nélkül lett volna átadandó és a közönség rendelkezésére bocsátandó. 1866-ban ez a kérdés elesett. De nagyon jól méltatnak tudni, hogy 1867-ben mikor a magyar nemzet önkormányzatát vizsgálta azon jogait, a melyek szerint az egyes közgazdasági érdekek előmozdítása érdekében kölcsönöket szavazott meg és vett fel, az első 60 millió forint kölcsön megszavazása tisztán csatornázási czélokra történt és minthogy ez a csatorna volt akkor oly stádiumban, mely technikailag, gazdaságilag és pénzügyileg teljesen ki volt dolgozva és a közönség elé terjesztve, nem is gondolhattak más csatornára akkor a törvényhozók, mint éppen erre a csatornára. Annak azután nem az Alföld az oka, hogy dacára annak, hogy a csatornára volt megszavazva a 60 millió forint, mégis a magyar északkeleti vasút fűtyölt ezen csatornának a költségén.

Ezt azért hozom fel, hogy bebizonyítsam azt, hogy különösen mi, kik az alföldön lakunk és akiknek az érdekekben terjesztett be főképen ez a törvényjavaslat, — mert az egészből átérzhető és kiolvasható, hogy tisztán az Alföld érdeke lebegett a r. miniszter ur szeme előtt, mikor ezt a törvényjavaslatot előterjesztette — mondom ezt a körülményt azért hozom fel, hogy az Alföldnek nagyon jóságult az az óhajta és kívánsága, hogy az öntöző csatornák kérdése és elkészítése alkalmával figyelembe véssék ez a hajózási érdek is és főképen figyelembe véssék ez azért, hogy a Lök-Gyomai csatorna, vagy valamely ezzel hasonló irányú csatorna, a beömlési és beszakadási pontokat nem jelölve meg, az állam által létesíthetők és ezen csatorna szolgáltatása a vizet az öntözésre és egyszersmind a közlekedésre és szállításra, hogy buzánkat és egyéb nyersterményeinket és különösen az olyan terményeinket, a melyeket a vasúti tarifa mellett értékesíteni nem is lehet, ezen vízi utakon vihessük a piacra és értékesíthessük. Csak az ily vízi utak kiépítése által valhatik lehetővé az, hogy pl. a sártengerben uszó Alföld jó kőutakkal tartsanak el, mert ezen hajózható csatornákon lehet olcsón és kényelmes anyagot és kőutakhoz szolgáltatni, hogy jó utakat teremthessünk.

Nem közömbös dolog tehát az Alföld gazdasági érdekeinek a felvirágoztatására ezen kérdésnek a legkomolyabb legbehatóbb tárgyalása, hogy az öntöző csatorna különösen az Alföldön és annak különösen azon részén, a hol erre a legnagyobb szükség van, vajjon miképen hozható összhangzásba és miképen álltható elő együttesen a hajózható csatornákkal.

A mikor tehát mi eziránt aggodalmunkat fejeztük ki, azt nem az ellenzékeskedési viselkedésége diktálta nekünk, hanem komoly megfontolás és annak érzése, hogy az Alföldnek, valahányszor áldozatokról volt szó, mindig az jutott csak, hogy hozzájárulhatott a terhek viseléséhez, (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon) a mely terheket mások érdekében raknak az adózó polgárok vállaira. Az alföldön nem lehet számbavehető intézményt felmutatni, a mely nem a társadalom tevékenységének gyümölcse, a melyet nem az ott lakó adófizető polgárok, a gazdák fillérei létesítettek volna. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon). Nekünk semmi néven nevezendő

kedvezményt nem nyújtanak. Ha egy szolgabírói széket, egy járásbírói széket, vagy adóhivatalt kérünk, mindjárt azt kérdezik, mit fizetünk azért, ha megengedik, hogy itt vagy ott oly épületet állítsanak fel, a milyent az állam kíván.

Mikor ilyen kérdés forog a törvényhozás előtt, mint jelenleg a közhasznú csatornázás kérdése, akkor lehetetlen, hogy a legnagyobb mértékben ne hangsúlyozzuk azt, hogy igenis az öntözőcsatornázásnak a munkájával és keresztlívíteléssel össze lehet kapcsolni a hajókázható csatornák létesítését és ha nehezségekkel találkozunk is, de nem lehetetlen ez. Nem lehetetlen sem Hajdu- és Jasz-Nagy-Kun-Szolnok megyében, sem a Duna és Tisza között, Mert a Tisza-Duna közti csatorna esési viszonyait is lehet ugy alkalmazni, hogy a hajózás és az öntözésre egyaránt alkalmassá fogtetetni a kiépítendő csatorna; mert mi tudjuk, hogy több mternyi különbség van a Tisza völgye és a Duna völgye között, a vízvalasztón tehát lehet bátran esés nélkül vezetni a Dunától a Tisza felé a csatornát és ennek következtében a hajózásra is, az öntözésre is alkalmassá lehet tenni.

T. ház! Sokkal többre becsülöm Hieronymi Károly képviselő úrsam szakismeretét, és tag kiterjedésű attekintését és tudását, semhogy azt akarnám bizonyítani, hogy ő egyáltalán kizártnak tartja, hogy Magyarországon a hajókázható csatornák építését ott, a hol legnagyobb szükség van rá, az öntözőcsatornák kiépítésével összeköttetésbe lehetne hozni. Lehet összeköttetésbe hozni, jól tudja ő is, de tegnapi felszólalásának keretében az a felfogás illett jobban, hogy sokkal nehezebb összeköttetésbe hozni, mint a minő könnyű elszakítva a kérdést megoldani. De fináncziális szempontból, közgazdasági szempontból nézve a dolgot és bírálva a kérdést, nem azt kell szem előtt tartani, hogy a technikusnak mi könnyebb, hanem azt, hogy az adófizető polgárnak és a gazdák közönségnek mi hasznosabb, (Helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Hogy a hajózás és az olcsó közlekedés szükséges voltáról napról-napra jobban meggyőződnek az Alföldön lakó adófizető polgárok, annak alig lehet élelnebb példáját és bizonyítékát felhozni, mint azt, hogy a napokban járt itt Bekésvármegye és Csongrádmegye küldöttsége, a mely küldöttség azt kérelmezte a miniszteriumnál és különösen a k e r e s k e d e l m i m i n i s t e r n é l, — hogy hasson oda, hogy a Körössök minél előbb hajókázhatóvá tétesszenek. Ha a felső Tiszát összekötjük egy hajókázható csatorna segítségével a Körössel, akkor oly hosszú és élénk forgalmu hajókázható csatornát és utat állítunk elő és illesztünk be közlekedési hálózatunkba, a mely nevezetesen elő fogja mozdítani azon 3044 kilométer vízi ut élénkületét, a melylyel jelenleg taliter ugy a hogy rendelkezünk.

De ezzel a kérdéssel tovább foglalkozni nem kívánok és pedig azért, mert meg vagyunk róla győződve, hogy bővebb megfontolás után, miután ez az eszme, a mely most tanácskozásunk tárgyát képezi, életet különben is csak hosszabb idő múlva fog nyerni, meg fognak azok az urak is győződni, a kik ezzel a dologgal a miniszteriumban foglalkoznak, hogy bizony az Alföldnek érdekében akkép kell ezen dolgokat rendezni, hogy az öntöző csatornák kiépítésével kapcsolatosan a hajókázható csatornákat is létesítsük. Azért gondolom azt, hogy ez be fog következni, mert alig tudom elképzelni, hogy ezen törvényjavaslat alapján, a mely most előttünk fekszik, életet nyerjen Magyarországon és lendületre serkenjen az öntözésnek nagyfontosságú kérdése, mert a társulás utján való megvalósulása az öntöző csatornának az én felfogásom szerint rendkívül sok nehezségbe ütközik. Hiszen méltóztassanak elgondolni, hogy ha azt a területet meg akarjuk öntözni, a melyről említést tettem, hány millió frtjába kerülne az érdekeltségnek csak annak a csatornának elkészítése, a mely által és a m-lynek segítségével képesek leszünk a Tiszából akár szivattyúzás által, akár bukógáták felépítésével vagy akármi uton az öntözésre szükséges vizet elő-

állítani. Mely érdekeltség fog társulás utján alakulni arra, hogy egy több millió frtba kerülő csatornát építsen azon célból, hogy közzel hozza a maga földjéhez a vizet, hogy ily módon megkísérise hogy vajjon a csatornának vízzel milyen sikert tudja terüeteit használatosabbá tenni, s az öntözést eszközölni. Nem lehet azt el sem képzelni, hogy milliókat és milliókat adjon az érdekeltség csak arra, hogy kísérletet tegyen és hogy a főcsatorna kiépítését eszközölje, mert még a főcsatorna kiépítésével legfeljebb csak azt érzük el, hogy lehetségessé tesszük az öntözést, de a jó öntözésnek berendezéséhez még a főcsatornán kívül száz és száz, ezer és ezer méllék csatornára van szükség, a mely tetemes pénzbe kerül. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Hiszen látjuk, hogy maguk a szakértő urak, a kik ezzel a kérdéssel az irodalom terén is foglalkoztak 8—10—12 frtra teszik azon összeget, melyet a birtokosnak holdanként arra a célra kell befektetnie, hogy a fő reczipiensből nyeredő vízzel hasznosan megöntözhesse a birtokot.

Hogy milyen drága dolog ez társulat utján és hogy mennyire nem lehet azt képzelni, hogy az érdekeltség a maga erejéből építse fel, arra egy pár példát hozok fel. Ott van pl. az aradi kisebb csatornának, a mely 10 kilométer hosszú ágra van tervezve, a kiépítése. Csak a főcsatorna, mely a vizet szolgáltatná, 1,400,000 frtra van előirányozva. Az Arad-csanádi nagyobb csatorna 3 millió frtra van előirányozva; a hortobágyi csatorna, mely 20 ezer hold föld megöntözésére lenne berendezve, 1,300,000 frtra van előirányozva. (Egy hang balfelől: Forint vagy korona?) Forint; ezek az adatok akkor állítottak össze, mikor még forintokban beszélünk. Hogy lehet azt képzelni, hogy ezen nagy összegeket az érdekeltség társulás utján kiadja, mikor azzal a kivánságunkkal szemben, hogy társulás utján csináljuk meg, nyomban előterbe állítjuk azon aggodalmunkat, hogy a vizek tározása nélkül nem fogunk elegendő vizet kapni arra, hogy bőven és akkor öntözhesünk földünket, mikor nekünk arra szükségünk van. Annak reményében építse ki az érdekeltség a főcsatornát, hogy majd valamikor tározni fogjuk a hegyek közt a vizeket? Erre nézve nekem különben is aggodalmam van, mert én meg nem fejtettem el Hieronymi Károly képviselőtársunknak azon igen szakavatott és körültekintő értekezését, mely szerint az abszurdumok közé sorozza Magyarországon a vizeknek hegyek közt való tározását.

H i e r o n y m i Károly: Ugy is van!

P a p p Elek: Már most ha egy oldalról azt mondják nekünk: ne bu-uljatok azon, hogy nincs elegendő viz, majd tározni fogjuk, mas oldalról a tudomány és a tapasztalat azt diktálja Hieronymi Károly t. képviselőtársunknak, hogy az lehetetlenség, hogy az veszélyes dolog, akkor, ha a közvélemény előtt a kérdést így állítjuk fel, mikép lehet azt remélnünk, hogy társulás utján mi ezeknek a nagy költséget igénylő csatornák kiépítéséhez hozzá fogunk jutni? (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Hiszen hogy nincsen elegendő viz, azt azok, kik ezzel a kérdéssel foglalkoztak, azokból a szakmunkákból és értekezésekből, melyek rendelkezésünkre állanak, bőven megtanulhatják. Így pl. az mondják, hogy a Hortobágyon 30,000 hold öntözésre szükséges 6 köbméter víz másodpercenként, a Fekete-körös részére tízezer holdra a Sebes-körösből szintén hat köbméter vizet akarnak kiemelni a Sebes-körös által építendő csatorna részére szintén a Sebes-körösből megint hat köbmétert, azután a békési elővízből három köbmétert akarnak kivenni, Hodmezővásárhely is akar csatornát építtetni; nem tudom, hány köbméter vizet akar. Az arad-csanádi csatorna tíz köbméter vizet kíván.

Ezekből az adatokból tisztán látja az, a ki a vízi viszonyokat ismeri, hogy ilyen mennyiségű viz azokból a kis mellékfolyókból nem fog kitelni, (Ugyvan a szélsőbaloldalon) kis vizállás mellett meg éppenséggel nem. De a Tisza maga sem adhatja a vizet, mert nem is a legkisebb vizállásnál, hanem mikor 143-on áll a vízmércze, 173 köbméter vize van má-

sodpercenként Török Becsenél. Hát honnan vegye a vizet, határozni nem lehet? Már most azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ha a vízi közlekedést absolute nem is akarja fejleszteni az állam, de a jelenlegi közlekedési eszközöknek a felhasználására megkívántató vízmeunységet nem vonhatja el, mert akkor a hajózási társulatok fognak felszólalni, és azt mondják, hogy mi egyáltalában nem engedjük azt, hogy a vizünket apaszszatok, mert ime az evnek bizonyos szakában jelenleg sem vagyunk képesek hajkázni, és ez nekünk óriási kárt okoz.

Már most, ha figyelembe veszem ezeket a körülményeket, ne méltóztassék felre érteni ezt a pártot, de ne méltóztassék felre érteni különösen engem, ha bizonyos mértékben aggodalmomat fejezem ki a felett, hogy vajjon azt a célt érjük-e el ezzel a törvényjavaslat-tal, a melyet elakarunk érni. (Ugy van a szél-ső baloldalon.) T. i. elakarjuk érni azt, hogy lehetővé tegyük az öntözés eszméjét, a mely oly szokatlan Magyarországon. Vajjon nem azt fogjuk-e ezzel elérni, hogy ennek a törvényjavaslatnak alapján hosszú időre eltemeljük az eszmét, a melyet a minister ur a lomtár-ból igen helyesen és igen bölcsen kikeresett, s napfényre hozott, és a melyre nézve világossá-got akart árasztani s annak életet adni. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

A másik kérdés, t. ház, melyről szólani kívánok — és itt ismét Hieronymi Karoly t. képviselőtársam felszólalásának szavát követem — a már eddig befejezett Tisza-szabályozásnak kérdése.

T. ház! A mikor ezt a kérdést feleltem, nem csak subjectív felfogásomnak adok kifejezést, de egész őszintén merem mondani, hogy igen sok rokongondolkodásu birtokos ár-samnak a véleményét is kifejezem, hogy nagyon tevednek azok, akik azt gondolják, hogy Magyarországon a Tisza-szabályozás, daczara annak, hogy csak a vízi csillagzatai szerint történt a magyar jó érzések és érzéknek — a megkezdés elkárhoztató mő, Bizony nem az. Ha magam maradnék is ebben a házban, akkor is nyíltan kimondanám: Magyar-országon a közgazdasági téren való összes működés megközelítőleg sem ér fel azzal az eredménnyel, melyet a Tisza-szabályozás által elértünk. (Helyesles balfelől.)

Mutasson nekem valaki egész Európában nemcsak, de az egész világon országot, amely-nek olyan szeszélyes vizekkel lett volna dolga mint nekünk a Tiszával és mellékfolyóival, és amely oly rövid idő alatt annyi eredménnyel oly fényesen megoldotta a szabályozás kérdé-sét, mely szerint 4 millió hold földet átadott a kulturának és használhatóvá tett. A magam részéről egész őszintén bevallom, hogy a Tisza-szabályozást en a magyar közgazdaság egyik büszkeségének tekintem. (Helyeslés jobb-felől.) Es egy lélekzetvétel ki kell jelentenem azt is, hogy bárhogy ócsárolják, kicsinylik és sokszor méltatlanul gonyolják a magyar víz-építési mérnökeinket, ez a nagy mő a magyar vízépítő mérnököknek méltó dícsősége. Méltóztassanak elolvadni azon külföldi szakértők-nek véleményét akik a szeptdi katasztrófa alkalmából itt voltak; meg méltóztatnak belőle látni, hogy ekként nyilatkoztak, ha talán nem is ezekkel a szavakkal: „mi voltaképen nem azért jöttünk ide, hogy titeket tanítsunk, ha-nem azért, hogy tőletek tanuljunk.“

De ezzel azután nem azt akarom mon-dani, hogy a mi történt a Tisza-szabályozás körül, az mind helyesen történt. (Ugy van a szél-sőbaloldalon.) Nem azt akarom mondani, hogy azok az anyagi igazságtalanságok, azok a sokszor, mondhatnám önkényileg eszközölt épükezések nem maradhatak volna mind el-cseltünk-botlottunk, de végeredményében jóra jöttünk s eredményre jutottunk. Mikor én a Tisza-szabályozás értékét becsülöm, min-dig azokat a károkat szoktam számításba ven-ni, a melyeket felpanaszunk valamely gátsza-kadás alkalmával; amióli aztán ki lehet szá-mítani, hogy mennyi hasznót hozunk ha a gatak a kiadásától a Tiszának megvédnek. Hogy a visszaéléseknek egész légióját le-het különösen a regibb időkbeli előhozni, az bizo-nyos dolog, de annak egyik főoka az volt,

hogy nem készítették egyöntű tervek az egész Tisza-völgye szabályozására; ötletszerű-leg ugyszólva vizicsillagzat szerint egyes vidék a maga szakálára töltéseket építettek majd fent átmetszéseket ástak. Ámde ennek nem a technikusok voltak az okai, hanem oka volt ennek az adminisztráció tökéletessége és hiánya. Epen ilyen tökéletlen és hiányos volt az adminisztráció abban a tekintetben is, hogy az anyagi igazságnak megfelelőleg soha sem tudta a mentesítési költségeket az érde-keltre a haszon arányában kivetni. Ez okoz-ta a legnagyobb elgületlenségeket, és ez az oka annak, hogy magát a munkát és magának annak a munkának közgazdasági értékét ősz-szetévesztjük azokkal a bajokkal, kellemetlen-segekkel és igazságtalanságokkal, melyeket az adminisztráció idézett elő. Hát különösen ad-dig, amíg nem a litotta fel a miniszteriumban a műszaki tanács, hogyan állhatott elő a szak-értő valamely hatalmas embernek azon kíván-ságával szemben, hogy egyik vagy másik gátat nem a példánakokéért kekkel megjelölt vona-lon, a hogy a mérnök contemplálta, kell kiépíte-ni, hanem ki kell építeni az ő általa vörössel mert ha a mérnök által javasolt vonalon épülő védgát akkor az ő kertje a hullám-terbe esik, mit ő nem tűrhet. Ezen önkény-nek nagyon sokszor az lett a következése, hogy nem vált be a védekezés. Ki volt az oka? Rendszeresen a szakértő mérnök, a ki pa-rányi kis emberke volt azon hatalmasokkal szemben, okozták, úgy hogy azon kérdésre szanalómra méltó hamupipőke szerepét ját-szolta a technikai kar a közlekedési minisz-teriumban. Mindezt azért mondtam el, egész nyíltan és őszintén, hogy egy percig se ér-hessen az a gyaou, mintha már a szabad-ság nagy művenek közgazdasági becsét, akár azon technikusainkat kicsinyenem, a kik igazán dícső és dícséretes munkát vittek vég-hez ezen nagy mő megalkotásánál. (Helye-sles.) Most t. ház atterek azon kérdésre, hogy a csatornázás és öntözés terén szerzett ed-digi tapasztalataink micsoda eredményt tűn-tettek fel, és hogy hol és mily irányban kel-lene oly intézkedéseket tennünk, hogy az ugynevezett extenúák a kisbirtokosok is él-vezhethnek a netlán megalkotandó csatorna-zási terveknek hasznát. (Halljuk! Halljuk!) Ennel a kérdésnél ismételve igazságerzatem és meggyőződésem diktálja azt, hogy nyíltan és őszintén kijelentsem, miszerint nagy téve-desen vannak azok, a kik azt gondolják és azt hirdetik, hogy a földmivelésügyi minisz-ter ur, a ki iránt őszinte tisztelettel viseltük az ország minden gazdája, a kis existen-tiakkal nem törődik. Hiszen, hogy ugy feje-zém ki magamat, működésének egyik főcélja az volt és az ma is, hogy azt az ellentété-t, a melyet mesterséges uton akartak kis és nagy existenciák között felállítani, elsimítsa, annak hegyei léköszorúja és közelebb hozza a munkaadót a munkással és mint egyik kis részt, mint önálló organumot állítsa a kis existenciát, a kisembert abba az egész nagy keretbe, a melyben mozognunk kell és hiszem hogy a földm. miniszter ur at továbbra is ezen jelzett cél fogja vezérteni és mi den alkalmattal és minden téren ezen főszempon-tot tartja szem előtt, ép azért bizalommal kérem, hogy igyekezzék a főforgó közgazda-sági kérdést ily szempontból megoldani. (He-lyeslés a baloldalon.) Mert a ki gyenge, an-nak sokkal inkább van szüksége támogatásra, mint annak a ki erős (Igaz! Ugy van! a baloldalon.) és jogosan is kívánhatja az erő-sebektől és különösen az államtól, hogy ezt a támogatást megnyerje. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.) Hiszen az állam, még ha a leg-kevesebb kötelezést akarjuk reá róni, ugy-is az adófizető polgárokkal ép ugy, mint az állam egyes egyedeivel szemben feltétlenül kötelezve van arra, hogy minden polgárnak a boldogulása útjában levő akadályokat el-hárítsa, kötelezve van arra is, hogy az aka-dályokat a kis emberek útjából ép ugy há-ritsá el, mint a hogy elhárítja a középbirto-kosoknak az útjából. Azonban ennél a konk-rét kérdésnél a tapasztalatom után merem állítani, nem valami vigasztaló jelenséggel találkozunk. Mert hogyan állunk? A kimuta-

tas szerint 15523 katasztrális hold van je-lenleg öntözés alatt. Ebből 10923 katasztrá-lis hold a nagybirtokosok, 3978 hold a kö-zépbirtokosok és 722 hold a kisbirtokosok kezében van; tehát az összes 15523 hold öntözte területnek csak 4%-a a kisbirto-kosoké. Azt méltóztatnak gondolni, hogy csak azért van 4%, mert a kisbirtokosok nem bírnak elég érzékkel, vagy ha mással nem, legalább őszintével arra, hogy mindazo-kat az eszközöket megragadják, a melyektől kis darab földjük jövedelmesebbé tételét re-mélik? Méltóztassék megnézni ott a hol na-gyon könnyű szerrel hozzá lehet jutni a víz-hez és ha hol az öntözés a patakoknak seba-lefolyása és völgyekbe való levezetése kö-vetkeztében nagyon könnyen eszközölhető, egyik a másikat kártérítési kerassal tamadja meg, hogy ha elveszi a vizet: ennél fogva nem az az oka, mintha a kisbirtokosok nem bírnának érzékkel az iránt, hogy milyen üd-vös dolog az, ha földjeiket megöntözték-de sokkal szegényebbek, s amhogy ezt a költ-séges beruházást képesek volnaik előállí-tani.

Hogyan eszközöljön 8—10 forintos be-fektetéseket a jövő reményében az a szegény ember, a ki alig tud ekét venni, hogy becsü-letesen megmunkálja földjét? Hiszen igazán ráállik a szegény magyar parasztra, és sze-gény magyar emberre az a példaszó, hogy: az aranyat tojó tyukot üti agyon, mert a to-jásra szüksége van, és mert nem győzi meg-várni, hogy ki jőjön belőle, tehát kivessi. Már elmondam, hogy büszkeségünk a szabá-lyozás, de ezen szabályozás az államnak csak 47, míg az érdekelt-eknek 125 millió frtjába került. Már most ezen 125 millió forint ugy-ozlik meg az ártereken, hogy nemelyik arte-ret terhel holdanként 5 frt. — értem itt nem az annuitást, hanem a tőkét — míg a más-ízet 35 frtot, a harmadik 40-et, nemelyik hus-zat; van olyan is, aki 70-et fizet. Ha egyre-másra 20—25 frtjával vesszük a terhet, a mely a szabályozási költségek következtében egy hold mentesítési területet még mindég terhel, tehát azt a területet, a melyet meg-akarunk öntözni, mert hiszen azt a területet akarjuk megöntözni, a melyet a kártékony vizektől és a romboló vizek hatásától meg-mentettünk, hogy lehet azt képzelní, hogy a szegény ember a 20—25 frt terhéhez még másik 8—10 frtnyi terhet vegyen magára egy reménybeli haszonért, a melyre nincsen em-ber, hogy jóindulattal azt merje mondani, hogy jól állok róla, a 10 frtnak legalább 1%-a meg fog térülni. Kizárt dolog tehát, hogy tár-sulas utján a nagyközönség idegenkedése mel-lett vegyeseen meglehessen változtatni ezt az üdvös és nagyon szép eszmét. Én kizárt do-lognak tartom addig legalább, a mig azok a terhek nagyobb részt törlesztve nem lesznek, a melyek jelenleg szabályozási költség címén a Tisza völgyet terhelik. (Ellenmondás a jobb-oldalon.) Az ellenmondásra azt felelem, hogy a kinek kicsi a kataszteri jövedelme, annak könnyű, de a ki 13 frtos tiszta jövedelem után fizeti a szabályozási költséget, annak nehéz meg többet fizetni, mert ép az ellent-mondással az Ararat hegyeig minden terüle-t bele akartak venni az árterbe a terhek pedig a kataszteri tiszta jövedelem arányában lettek kivettek. Különben is, én abban a meg-győződésben vagyok, hogy mindig a legutolsó villa széna alatt török le a szénás szekér; nem az első alatt. Mikor már annyi minden teher van a nyakunkon, a mely alatt csak-nem összeroskadunk, akkor méltán felheltünk attól, hogyha még egy villával rakunk ma-gunkra, csakugyan ieroskadunk.

Még egy dologra akarok kiterjeszkedni. Én törvényhozásilag sem látom teljesen elő-készítettnek az öntözés kérdését. Annyi be-cses adatai méltóztatott a minister urnak összegyűjteni, hogy buzgósga iránt a legna-gyobb loyálisással elismerésünket kell kijele-nítenünk, amit a vizjogi bizottság jelentésével bizonyít, a törvényjavaslatnak előterjesztése nem ötle'szerűleg, hanem előzetes tanulmány után történik. De ha mégis azt merem mon-dani, hogy egy nagy hezag még nincsen pótlé-tva, és hogy ennek a mielőbbi pótlása feltét-

lenül szükséges. Azt hiszem, nem csalódom, ha a vízjogi törvény újból való kodifikációja sürgős. En bator voltam már több alkalommal felemlíteni, hogy a vízjogi törvény, mely egy idegen földön teremt törvénynek egyszerű fordítása, a mi viszonyainkhoz absolute nem simul hozzát; de hogyha még alkalmas is lett volna e törvény akkor, amikor megalkottuk, a mostani viszonyok mellett egyáltalán nem tartható tovább fenn. Tehát véleményem szerint a vízjogi törvényt újra kell codificálni és mielőbb a képviselőház elébe terjeszteni.

T. Ház! Tudjuk, hogy mások az Alföld és mások a Felföld viszonyait; ugyanarra, hogy ha nem a Szent István birodalmához tartoznak mind a két rész, hanem külön-külön állam volna, merem állítani, hogy senkinek se jutna eszébe, hogy itt is, ott is ugyan azt a vízjogi törvényt alkalmazza változatlanul. A Felföldnek domborzati viszonyainál fogva sebes lefolyású patakai vannak és bő vízzel rendelkezik: az Alföldnek lanya és tunya lefolyású vizei vannak és itt annyira szűkében vagyunk a víznek, hogy gyakran hónapokig imádkozunk egy csepp e öert, mert nem tudunk szántani a föld aczélménye miatt. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Nagy kérdés tehát és tarthatatlan állapot e két vidék vizeit egyforma törvény ilye szerint rendezni. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Hogy p. o. a Felföldön indokolva van, hogy az alsó érdekeltég a felülről leforduló vizek lefolyását túrni tartozik és azt megakadályozni nem szabad. De ugyanezt az alföldön alkalmazni káros, mert az Alföldön magasabb területről egész tengere özönlik le a víznek az alsó részekre, s azt az alsóérdekeltéknek túrniök kell, ahol pedig már nagy tiszai gát vagy pedig a nagykőrösi nagy víz állja útját a felülről leömlő vizeknek, nem engedi, nem engedi, hogy a letódult vizek az eleven recipientákba, a Tiszába vagy a Körösbe lefolyhassanak. Azt azonban kegyes megengedni a felső érdekeltég, hogy saját költségükön letóduló belvizeket szabályozzuk, hogy mind a mai napig nem vagyunk képesek a felső érdekeltéget a kártételek viselésére köteleztetni, pedig a felső vizeket eresztjük le a mielőbb került csatornákon. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Nem! egy percig sem! Ez ellen tiltakozik az igazság.

De nézzük a vízjogi törvény 27. §-át! A vízjogi törvénynek a vizek használatát. Ott a tulajdos, a fauszatás és a műtárgyaknak, gépeknek stb. a hajtása van előtérbe helyezve, és főképen ezekre lehet a vizeket felhasználni, nem pedig az öntözésre, a hol malmok és más egyéb berendezések és tataroknak az illetők kártérítési keresetét indítanak az ellen a ki megakartta öntözni földjét. Már most kérdem, miképen egyeztetjük össze a törvény ezen intézkedésével a jelen tárgyalás alatt levő javaslatot? Ez a javaslat a vizeket fel akarja használni földmívelési célokra az előmozdítására, t. i. az öntözésre. De a javaslatban egy arva betűvel sincs intézkedés arról, hogy azon törvények, a melyekre most rámutattam, hatályon kívül fognak lépni, (Helyezési a szélsőbaloldalon.)

Sőt ez a törvényjavaslat hivatkozik a vízjogi törvénynek 131. §-ára, a melyben az foglaltatik, hogy meghallgandók az érdekelték a vizeknek az öntözésre való felhasználása alkalmával, hogy vajon belenyugosznak-e? Már most mit fog mondani a hajózási, a fauszatató társaság, vagy a malommal, berendezéssel bíró érdekeltég? Azt, hogy nem engedem! Világosan és határozottan ki kellett volna tehát ebben a törvényjavaslatban fejteni és nyilvánvalólag, félreerthetetlenül megállapítani azt, mik legyenek a főbb szempontok a víz felhasználásánál és az engedélyokmány kiadásánál, az öntözési, a hajózási, fauszatási, vagy pedig a gyarak gépei hajtására; általában erőművekre felhasználási szempontok-e. Szóval a víz használatának kérdése egészen nyílt kérdés a javaslatban és ez annyival nagyobb baj, mert megtörténhetik, hogy egy vízvonalon lévő érdekelték 3-4, sőt 5-6 törvényhatóságokhoz lesznek utalva tárgyalás végett. Az egyik a—, a másik b—

mond majd, mint szokták és esztendőig és halasztódik, buzódik ez a kérdés. Mondja is majd a szegény ember: meghalok szomjan, ha arra várok, hogy az alispán vizek teljen nekem. Feltétlenül intézkedni kellett volna tehát ennek a kérdésnek egyöntetű megoldásáról. (Igaz) Erre szabályrendelet út-sítást kiad i nem szabad, erről a törvényhozásnak kell intézkedni, mely egyszersmind-korra előre megállapíthatja bizonyos folyókra és patakokra nézve, miképen és mily részben lehet azoknak a vizeit egy vagy más célra felhasználni, e kérdésnek függellen-beavatkozása lesz szükséges, hogy e részlehatás lehetősége kizárassék. De tovább megyek és már a mikor sürgetem a vízjogi törvénynek az előterjesztését, azt kérem méltóztatásnak nekem megmondani, miképen lehet a siker reményével hozzáfogni az öntözéshez, ha nem tesszük obligatoriuusá a belvizek rendezését. Az nekem teljesen mindegy, akár vízszabályozási társulatokra, akár másokra bizzuk a belvizek rendezését; de azt rendezniük kell, mert hiszen első teendőök, hogy kiszikkasszuk azon területeket, melyeket öntözni szándékozunk, pedig a helyi vizek rendezése nagyon sok helyen még ma is ázsiai állapotban van.

T. ház! Vannak itt érdekelték; igen tekintélyes képviselő urakra tudnék hivatkozni hogy p. o. az alsó-szabolcsi társulat érdekeltjei nem képesek keresztülvinni, hogy kártékony belvizeit rendezze! A törvény ugyanis nem engedi, hogy a belvizek szabályozásában résztvevni nem akarok, bevonassanak és hozzájárulási költséggel megrovassanak. Ez talán természetes is. De ha az akarjuk, hogy öntözzük; akkor ahhoz a terrenumot is elő kell készítenem, mert hiszen a belvizek telejébe nem akarunk a Tiszából még több vizet vezetni, tehát először a kártékony belvizektől kell megszabadulnunk, hogy később öntözhessünk.

A belvizek eltávolítására és rendezésére tehát nagy súlyt kell helyezni. Fontos kérdés az is, amely törvényhozásilag történiék intézkedés, hogy a kiömlő özönök lokalizáltassanak, mert ha nincs erre törvény, ha nincs meg ez irányban a szükséges intézkedés, és hiányzanak a szükséges védművek a mely karszigeteket zónákra osztanak az öblözeteket, akkor nyugodtan nem fektetheti be a pénzt az érdekeltég az öntözési műveletekbe, mert annak lesz kitéve, hogyha egy öntözési művet létesít, az összes munkáját tönkre teszi a kiáradó víz. T. ház! Véleményem az hogy ezek mind oly kérdések, a melyek, ha nem is szoros összefüggésben, de szerves kapcsolatban állanak azzal a kérdéssel, hogy az öntözés nagy művet miképen alkossuk meg, miképen helyezzük bele közgazdasági munkálkodásunk keretébe és hogy tegyük üdvössé; továbbá hogy ébresszük fel a közvéleményt e nagy eszme pártolására és hogyan teremtsünk egészséges és biztos alapot arra, hogy ne vergődjék kudarcra kísérletezésünk.

T. ház! Véleményem az, hogy ezt az aggodalmat legszorosabb képviselői kötelességből folyólag el kellett mondanom. (Elenk helyezés a szélső bal oldalon.) Az én véleményem, hogy különösen az Alföld eddig még ugyszólván mostoha gyermeke volt az államnak. Pedig igazabb, buzgóbb, becsületesebb és lelkiismeretesebb s önzetlenebb hazafiakat nem lehet találni hazánk földjén, mint aminő az Alföld népe. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) de kivéve amikor az adóvégrehajtóval meg a finanszozal van dolga, és most már hozzá tehetjük, a polgári anyakönyvvezetővel (Derűtsek) máskor az államnak jótevéményeit vajmi keveset érezhet!

T. ház! Eljutottunk edáig, hogy kijelentem, miszerint ezen törvényjavaslat előterjesztését hadasnak tartom, de egyszersmind nyomban hangsúlyozom, hogy még abban az esetben. ha az évenként meg szavazandó 1—2—30 .000 koronát nem miut befektetendő tőket, hanem egy nagy befektetendő tőkének a törlesztési hanyadát és kamatját tekintem — mert meg vagyok győződve, hogy a minő komolysággal lett előterjesztve ezen javaslat,

éppoly komolysággal lesz egy pár év múlva oly javaslat a ház asztalára letéve, mely a 300000 koronának megfelelő összeg vétessék fel beruházási kölcsönül. Zaj. t. nök cseppet. Halljuk! Halljuk!

Mondom, még ebben az esetben sem látom az alföld érdekét kielégítve. T. ház! Míg az árnyékat is elakarom kerülni annak, mintha kicsinyelném azokat az alkotásokat és intézkedéseket, melyekre a kormány hivatkozhatik; de akár a telepítésre, akár a phyloxera pusztításának enyhítésére, illetve a szőlők reconstructiójára felvett kölcsönöket veszem számításba, vagy a h. é. vasutaknak adott doátiokat ad perdü mindegyikét ezen segélyeknek sokkal nagyobbak találom, mint a minő azon aldozat, a mely ezen nagyfontosságú műnek előállítására kilátásba helyeztetett. És t. ház, ép azért abban a véleményben vagyok, hogy ha ezen általam elmondottak a miniszter ur figyelmét felkeltik, igyekezni fogok azon, hogy az öntöző csatorna ott, a hol a technikai és vízrajzi tekintetek ezt lehetetlennek nem teszik, kapcsolatosan létesítsenek a hajózható csatornákkal. T. ház! Remélem továbbá, hogy az 1883. évi törvény újbóli kodifikációját sürgősen magába fogja vetetni a miniszter ur és elő fogja terjeszteni a Háznak. Azonban bármily elhatározásra is jutna a miniszter ur, remélem, sőt bizton hiszem, hogy az öntöző csatornának kiepitésére vonatkozólag az alföldnek az érdekét tekintve előterjesztést fog tenni, hogy a törvényjavaslatban most megállapított összegben túl az alföld anyagi támogatásba részesíttessék. Azért várom el, és azért remélem, hogy a miniszter ur elhatározása ilyen irányban fog ervényesülni, mert a földmívelés érdekeinek előmozdítása feltétlenül megköveteli. Igazság! Szükséges, hogy Magyarország kincsesbányája, a nagy alföld, a melyből ugyszólván az összes miniszteriumok tarczája elősködik; egyszer valahára azon millió és millió filléreket, melyeket az egyes birtokosok zsebeiből az alföldön kivettünk, valami helyes uton és nagyon helyesen van választva ez az ut, öntöző csatornák útján visszazivárogtassék. Mert valamint a gazdaságnál egyik axomia az, hogyha vissza nem adjuk a földnek az erőt, a melyet tőle elveszünk utoljára a föld gyomot terem és fel-szolgálatot: ugy ez öntöző csatornák fellá-ltási költségeinél is, ha vissza nem adjuk ki földműves osztálynak az adófizató polgároknak azokat a filléreket, a melyeket az ő zsebéből az adópréssal kiperésnek, ez a földműves osztály is fölmondja a szolgáltatást, megmarad ugyanúgy hazafiak, de szegény ember esz belőle. Isten ne adja, de ez uton haladva féltő, hogy rabszolgává süllyed.

Ezeket voltam bator elmondani. Kérem a t. miniszter urat, legyen szives az elmondott szavaimat szives figyelemre méltatni. — (Helyezés a szélsőbalon.)

H I R E K.

• **Kinevezés.** A debreczeni kir. ítélőtábla elnöke, dr. Varga Elemér debreczeni kir. törvényszéki díjtalan joggyakornokot segélydi-jas joggyakornokká. Horváth Dzsó végzett joghaltót a debreczeni tábla kerületébe segélydi-jas joggyakornokká nevezte.

• **Taaffe—Feldmann.** Nehány nap előtt egy hirt adtunk közre, m e l y b e n t é v e s információk alapján azt irtuk, hogy Taaffe Ilona grófnével első férje Mattencloit báró rosszul bánt olyaunyira, hogy a rossz bánásmód miatt Taaffe Ilona grófné háromszor is öngyilkossági kísérletet követett el. A hirt még másnap megcáfoltuk, mégis több fővárosi lap átvette, M i n t u j a b a n a c s a l á d köréből értesülünk, Mattencloit báró sohasem bánt durván durván feleségével s ez utóbbi soha öngyilkossági kísérletet nem követett el.

* **Öngyilkos leány.** — Kovács Ráchel szobaleány, ki Kovácsics Béla mérnöknel volt szolgálatban, tegnap délután a pinczében revolverrel melbe lökte magát. Az esetről értesített rendőrség kiküldötte a revolvért az öngyilkos leánytól pár lépésnyire találta meg s mivel írást nem hagyott hátra, amiből biztos lehetne tudni, öngyilkosság esete forog-e fenn büntényt sejtett s értesítette a büntügyi osztályt. A büntügyi osztály kiküldöttei helyszíni vizsgálatokat tartottak, de semmi olyan jelt, miből büntetést lehetne következtetni nem találtak. dr. Balkányi Ed. t. főorvos, ki leány hulláját megvizsgálta, szintén megállapította, hogy a leány önkézevel vetett véget életének.

* **A debreczeni ügyvédi kamara közbirre teszi,** hogy Kalmay László nyíregyházi ügyvéd, a máramaroszigeti ügyvédi kamara területére történt távozása következtében, a névjegyzékéből töröltetett. A debreczeni ügyvédi kamara közbirre teszi, hogy dr. Magi Kálmán h.-bőszörmenyi ügyvéd, az ügyvédségről történt lemondása következtében a névjegyzékéből töröltetett.

Az Angol klub matinéja. Deczember 2-án az angol klub felolvasással egybekötött hangversenyt tart. A hangverseny számait városunk legelőkelőbb hölgyei fogják közreműködésükkel betölteni. A matinéra a klub Debreczen intelligens közönségének az angol nyelv iránt érdeklődő részét igen szívesen látja. A matiné a klub saját helyiségeiben pontban 11 órakor kezdődik.

* **Egy magyar festőné kitüntetése.** — Még bizonyára sokan emlékeznek Budapesten Parlaghy Vilma, arra a gyönyörű szép festőnőre, aki egy téli tartalon feltűnést keltett saját arcképevel. Parlaghy Vilma később Berlinben telepedett le, hol a német császárt is lefestette. Ott megismerkedett Lwoff herceggel, a budapesti orosz főkonzul testvérel, a ki nőül is vette. A hercegnét, mint Drezdából írják, most Carola száz királyné hivta meg, hogy arcképét fesse meg.

* **Alföldi próbabálja.** 1900 évi deczember hó 1-én, szombaton Alföldi Károly az «Arany Bika» szálloda diszes tánctermében a Magyar Testvérek zenekarának közreműködésével PROBA-BÁLT rendez. Belépti-díj személyenként 2 korona, — Páholyjegy 2 korona. Páholyba menőknek személyjeggyel is el kell látni magokat. Kezdeté este 7 órakor.

Hét órától kilenczig kezdő és haladó tanítványaimmal bemutatam tanításom eredményét, ez alkalmat adand arra, hogy a mélyen tisztelt szülők tanításom sikeréről meggyőződést szerezhessenek, ez okból úgy a m. t. szülőket, miut a táncművészet minden barátját tisztelettel meghívom. Alföldi Károly okl. táncztanító.

Sorrend.

I. rész kezdete 7 órakor.

1. A vizsga ünnepélyes megnyitása az összes tanítványokkal — Polonaise.

Kezdők.

2. A táncz testgyenyítő része: a) Plier et tendre (a láb hajítása és nyújtása.) b) Battements Croisés (keresztütések) c) Ronde de jambe (lábkörzés.) d) Changements (lábcseregetések) e) Porte de bras (karvezetések.) f) Réverences (bókok.)

3. Gavotte, lejtik: Boros Anna és Fekete Kálmán.

4. Le menuette és Gavotte, tánczolják: a haladó hölgyek.

5. Krakoviánka, lejtik: Csiky Anna.

Kezdők.

6. A legegyszerűbb tánczlépéseknek az alaplépésekből való fejlődése, összeállítás a alakzatokra és fordulatokra s viszonya a táncz-zenehez. a) Ütemjárás. b) lábhegyen menés. c) Chassé lépés különböző ütemekben. d) A francia négyes alakzatai. e) Polka lépések fel és egész fordulatokkal.

7. Ecusaise skót táncz, lejtik: Uhmer Amadika.

Kezdők.

8. A magyar táncz alaplépései: bokázó, ingó, enyelgő, andalgó, lejtő és haranglépések.

9. Magyar szólló, lejtik: Márton Irénke és Kornis Géza.

10. Palotás. Haladók.

A szokásos társas körtánczok.

1. Pas de Quatre.
2. Mazurka Polka.
3. Pas de Patineurs.
4. Polka Francaise.
5. Boston amerikai.
6. Walzer.
7. Galopp.
8. Francia négyes és Csárdás.

II. rész. Tánczrend szerint.

A tánczrendek pontban 9 órakor kiosztatnak és kezdődik a bál, melyen tisztelt vendégeim is szíveskedjenek részt venni.

Jegyek előre válthatók Szent-Királyi Tivadar ur díszmüaru kereskedésében.

A második tanfolyam Deczember hó 12. kezdődik.

* **A párisi lapok** a kiállítás bezárása alkalmából megemlékeztek egy Senegambiába való szegény fiúról, ki sok viszontagság után eljutott ugyan Párisba, de a kiállítást már nem nézhetette meg, mert egy nappal később érkezett.

A debreczeni közönségnek csak a Simonffy-utczai új bérházhoz kell elfáradnia, hogy a párisi kiállítás főbb mozzanatait, a különféle nepek kiállítási épületeit természetes nagyságban az ott felállított Photoplastikum-ban megláthassa.

A képek oly élhetőek, oly meglepő természetesen, hogy a néző Párisban képzelet magat. Ajánljuk mindenkinék meglátogatni.

* **Lelkészbeköltés.** Zsigmond Sándor esperest, egyházkerületi főjegyzőt ma iktattak be Bőszörmenyben lelkesi hivatalába. Az egyházi beszédet több ezer ember hallgatta meg, mely után az egyháztanácsban Sóvágó Gábor főgondnok és még többen üdvözölték. Jelen Dégenfeld József gróf főispán egyházkerületi főgondnok, Rácz Gyula alispán és számos lelkes. Kiss Áron pü-pök táviratban kívánt aldat a kiváló lelkesre és az egész gyülekezetre. Dében banket volt, melyen az ünnepeltre, a püspökre, Dégenfeld grófra és egyházra mondtak lelkes felköszöntőket.

* **A gyalogjáró elállása.** A hildesheimi rendőrség — mint egy odaváló lapban olvassuk — állást foglal a hildesheimi bakfik ellen, a kik — ugymond — kettesével, hármassal, sőt négyesével is sétalognak, karonfogást az utczán. A haragos rendőrség ezen igen megbotránkozik és kijelenti, hogy a gyalogjáró forgalomnak ilyen elállása ellen szigorubb rendszabályokhoz fog nyulni s figyelmezteti a bakfiket mamait, hogy tiltsák el lányaikat a sétáktól, nehogy összeütközésbe kerüljenek a rendőrséggel.

Nem tudjuk, a hildesheimi rendőrség nem tulságosan elfogult-e a bakfikokkal szemben, hanem azt kijelenthetjük, hogy a gyalogjárók elállása ellen a debreczeni rendőrség is tehetne valami csekélységet. — Debreczenben tudniillik még ma is divatban van, hogy a főtéren vagy bárhol, különösen estefelé korzó ideje alatt egész családok állják el a gyalogjárót, hogy letárgyalják a napi eseményeket, vagy legalább is jelen nem levő ismerőseiket; a járókelő közönség pedig kénytelen akárhányszor miattok letérni a gyalogjáróról. Az illető családok alkalmasint azt hiszik, hogy ez a bon-tonhoz tartozik, akiknek azonban le kell kerülni miattak a gyalogjáróról, — azok más véleményen vannak.

* **A főváros gazdálkodása.** Egy fővárosi lapban a következőket olvassuk: Beláttak immár Budapesten is, hogy a debreczeni s a kecskeméti szalonhoz hasonló jó szalonnát a budapesti hentesek is előállíthatnának s így a főváros lakossága könnyebb szerrel juthatna pörkölt szalonnához. Elhatároztak tehát, hogy az épülő sertés közvágóhid egyik ré-

szében sertéspörkölt is építenek. Amikor pedig mindez határozatba ment, szakértőket küldtek tanulmányutra, jó summa pénznek a nyakára hágyva. A szakértők persze a külföldet bejárták, noha igen nyilvánvaló, hogy a disznópörkölt hazája Magyarország s hogy a debreczeni szalonna kiviteléi czikkis. A nagy és hosszú utról hazatért tanulmányozók aztán meg is csinálták a tervet s fával fűhető pörkölt kemencéket ajánltak.

Később, hogy a külföldi mintára készült terv kivételéhez hozzá akartak latni, eszükbe jutott, hogy a budapesti henteseket is meg kellene kérdezni, hogy mi a véleményük. No, hát ennek a megkérdezésnek furcsa következménye lett. A hentesek egyszerűen kijelenték, hogy a fával fűtő kemencék nekik nem kellene, mert jó disznópörkölt csak szabadon, szalmaláng mellett eszközölhető, úgy, amint ezt Magyarország minden magyar vidékén csinálják. Megszólaltak azután a szalámi gyárosok is és azt mondták, hogy a külföldi tanulmányut eredményét képező kemencéket ők sem használhatják.

A bíróság mindezek után azt határozta, hogy egyelőre csakis oly helyről gondoskodik, amelyben a disznókat szalmaláng mellett magyárosan pörköltessenek. Mindebből pedig az a tanulság, hogy mikor a főváros arra törekszik, hogy a hentesek magyárosan pörkölt szalonnát állíthassanak elő akkor az ő drága pénzén a szakértőket kültöldre küldi, holott ha ezek a szakértők Kecskemetre, főleg Debreczenbe rándultak volna, több eredményt értek volna el.

* **A második halott.** Tegnap délután temették el a kőbányai új temetőben Kovács Manót, az öngyilkos lett fogtechnikus. Sirjára letettek a kegyelet virágait azok, a kiknek önhibájukon kívül bár, de szerépük jutott ebben a tragédiában. Ezalatt pedig lejártszódottnak ennek a szomorú esetnek még meghatóbb epilógusa. Egy fiatal, szép leányzó nem tudta elviselni kedvesének halálát, nem tudott nélküle élni s ezért megölte ő is magát. Vojtovics Margit, a ki a Herzel-féle faszozanatóriumban volt alkalmazva, régóta jó barátságban volt Kovácssal. Az öngyilkosság óta folyton sir, s hiába volt társnőinek vigasztaló szava, nem tudott a sorsban megnyugodni. Tegnap délután feketébe öltözött, hogy elmegy Kovács temetésére. Társnőitől könyezve búcsuzott, de nem ment el, hanem észrevétlenül felszökött a szanatórium harmadik emeletén levő laboratóriumba, magára zárta az ajtót és szublimálttal és karbóllal megmérgezte magát. Vasárnap lévén, a laboratóriumban senki sem dolgozott. Tegnap estére hiába várták haza Margitot; reggelig sem jelentkezett. Azok, a kik ismerték szenvedélyes szerelmét és mostani kétségbeesett állapotát, hosszas elmaradásából mindjárt rosszat sejtettek. Ma reggel egyik takarítónő beakart menni a laboratóriumba, de azt belülről zárva találta. Az ajtót végre lakatossal felnyitatták, s a mint a terembe léptek, ott találták Vojtovics Margit megmérgevedett holttestét. A halott arca tele volt megaludt véres tájékkal, a szörnyű mérgeg iszonyuan összemarta száját és beleit. Az asztalon egy levél volt, a melyet nővérenek ezimzett s a melyben elmondja, hogy Kovács Manó nélkül nem tudott élni s a halában keres megnyugvást. Holttestét átszállították a bonczatni intézetbe.

* **Ha egészségét megakarja óvni,** igyék Ferencz József keserűvizet, melyet több mint 20 év óta nagy becsben tartanak az egész világon. Az 1906. évi kiállításán ia egyedül tüntettetett ki a nagy millenniumi éremmel és egyedül tiszteltetett meg ő felsége részéről egy legmagasabb kitüntetéssel. Mindenütt árusítják.

* **Mit vegyünk férfiaknak karácsonyra?** Határozottan a legalkalmasabb karácsonyi és újévi ajándékok férfiak részére Schwartz Daniel tájékipa metsző üzletében a Bika szálloda épületében kaphatók u. m. csakis valódi tájékipák és szipkák, minden alakban

Téli kabát prémmel
8 frttól.

Flanell és selyem
blousok.

Női és leány
félpaletok.

Feltétlenül a legelőnyösebben vásárolunk

szolid és izléses

női felöltőket és

diszitett női kalapokat

RÓZSA LAJOS

női divat termében

Debreczen, Kistemplom-bazár.

Divatosan diszitett
női kalap 3 frttól.

Gyermek köpenyek
3 frttól.

Szörmegallérok, muf-
fok és nyakcoliek.

Üzleti könyvek nagy raktára

HOFFMANN és KRONOVITZ

KÖNYVNYOMDÁJA

DEBRECZEN, a főpostával szemben.

Ajánlkozik:

nyomtatványok elkészítésére,

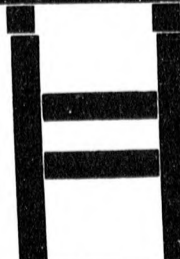
kereskedők, gyárosok és iparosok részére

Levélpapír czégnomással

1000 drb. 3 frt 50 krtól feljebb.

Levélborték czégnomással

1000 drb. 2 frttól feljebb.

Monogrammal ellátott

Lakadalmi és báli meghívók.

Eljegyzési kártyák

nagyon olcsón.